

УДК 338.512

Машталяр. Г. – ст. гр. БМп- 32

Тернопільський державний технічний університет імені Івана Пулюя

ЕВОЛЮЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТЕОРІЇ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Науковий керівник: Малюта Л.Я.

В сьогоденних умовах рецесії, коли спостерігається яскрава картина із спадом обсягів виробництва вітчизняних підприємств та зниження норми прибутку. Тому перспективи розвитку окремих галузей та економіки загалом залежать від поведінки витрат та управління ними. Таким чином, теорії управління витратами потребують подальшого розвитку.

Сучасні західні дослідники зв'язують виникнення теорії управління витратами з другою половиною XIX століття, коли в 1887 році було опубліковано перше видання теоретичної праці англійців Дж. Фелса і Е. Гарке «Виробничі рахунки: принципи і практика їх ведення». Первинно і протягом тривалого часу витрати виявляли і враховували так званім «котельним» методом, тобто в єдиному бухгалтерському реєстрі з початку звітного періоду враховували всі засоби, витрачені на виробництво, незалежно від ділянок їхнього споживання і цільового призначення, потім ці витрати розподілялися пропорційно прийнятій бази. Наступним етапом розвитку теорії управління витратами з'явилася класифікація Дж. Маннома. У 1891 році він ввів поняття умовно-постійних або накладних витрат. Це дозволило надалі виключити їх з нормування і зосередитися тільки на витратах, пов'язаних з виробництвом. Методом О. Г. Черча (початок XX ст.) було запропоновано розділити виробничу ділянку на декілька виробничих центрів і розподіляти накладні витрати між ними на основі відпрацьованих ними машино-годин. На початку XX ст. в США за ініціативою Ф. Тейлора та Г.Емерсона з'являється система порівняння фактичних витрат з нормованими. Основна функція цієї системи – це контроль і регулювання витрат, а не їхній облік, тому «стандарт-кост» стає першою управлінською системою. Наступною була «директ-костінг», що представляє метод зрізаної (неповної) собівартості. За цим методом обліку і калькулювання виробничі витрати поділяються на змінні і постійні. Запропонована Дж. Гаррісоном в середині XX ст. концепція центрів відповідальності, остаточно сформульована Дж. А. Хігінсом у 1952 році і полягає на виявленні залежності ступеня відповідальності певних осіб за фінансові результати своєї роботи. Наступною була система організації праці «Канбан», що виникла на початку 70 років XX століття творцем якої є Т. Оно. Зміст методу полягає в раціональній організації виробництва та в ефективному управлінні персоналом. І заключною у еволюційному ланцюзі стала поява методу «Just-in-time» (точно в час), описаного і пропонуваного авторами Р. А. Хауеллом і З.Р. Соусі в кінці XX ст., в основу якої покладено відсотки відхилень від графіка робіт і стандартів (норм).

З еволюцією теорії управління витратами стає очевидним той факт, що для підприємства важлива не стільки собівартість продукції, точне і повне визначення якої і сьогодні залишається загадкою для бухгалтера і менеджера, скільки запобігання невиправданих витрат, яких можна б було уникнути. Тому подальше удосконалення системи управління витратами націлене на постійний пошук і виявлення резервів економії ресурсів, нормування їх витрат, планування, облік та аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження і зниження витрат з метою підвищення ефективності фінансово – господарської діяльності підприємства.